

Kent İmgesi: Bursa Örneği

Öğr. Gör. Dr. Neslihan Sam

Uludağ Üniversitesi, İ.İ.B.F., Kamu Yönetimi Bölümü

Özet

Çalışmanın amacı, Bursa kent imgesinde Lynch'in imge elemanları sıralamasının geçerli olup olmadığını ve kentsel imgenin hangi stilde ortaya çıktığını araştırmaktır. Çalışmaya konu olan veriler 2009 yılının Nisan ve Mayıs aylarında araştırmacı tarafından hazırlanan bir görüşme formu yardımı ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler ile toplanmıştır. Çalışma sonucunda, yaşam süresi arttıkça, yaşam alanı yakın ise, doğduğu yer ise ve o çevreyi çok kullanıyor ise taslak haritalar daha belirgin çizilmiş, alanı iyi tanyorsa, fotoğrafları tanıdığı ve taslak harita çiziminin sözlü görüşme ile tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent imgesi, zihin haritaları, çevresel algı

Urban Image: A Case Of Bursa

Abstract

The aim of this study is to evaluate the visual attributes and patterns of the metropolitan city of Bursa regarding the theory of Lynch. Data were obtained by in depth interviews collected by the author from the participants throughout April- May 2009. Older participants, and those who were born and living in the particular area were more successful both in mapping and identifying the photographs of this area. The words and maps of the participants were coherent.

Key Words: Urban image, mental maps, environmental perception

I.Giriş

İnsan ve çevre karşılıklı etkileşim halinde olup, bu etkileşim hem fiziksel hem de sosyo-psikolojik bir içerik taşımaktadır. İnsan davranış ve eğilimleri ile çevrenin etkileşiminin ortaya konulması, çevrenin algılanması, anlamlandırılması ve değerlendirilmesi süreçlerinin sistematik olarak incelenmesi açısından önemlidir. Çevresel algı, kentsel çevrenin anlaşılması ve değerlendirilmesinde de önemli bir role sahip olup, yol ve yön bulmaya, yönelmeye, deneyim kazandırmaya ve çevresel kalitenin arttırılmasına yardımcı olmaktadır (Türkoğlu, 2002: 58).

Algı psikolojisinde, *algı*, çevresel bilginin duyular aracılığı ile zihinsel bir süreç ile okunması şeklinde tanımlanmaktadır. Lang'e göre, algılama iki süreçten oluşmaktadır. Bunlar, duyularımıza dayalı duyumsal süreç ve bilgiye dayalı zihinsel süreçtir. Duyumsal süreç, çevreden gelen bilgileri ve verileri duyularımız aracılığı ile yorumladığımız süreç iken, zihinsel süreç bunun

devamında duyularımız ile edindiğimiz ya da fark edemediğimiz çevresel bilgileri ancak yaşanmışlığa bağlı olarak kavramsallaştırdığımız ve bu yolla zihnimizde oluşturduğumuz süreçtir (Lang, 1987: 86-110).

Algı psikolojisinde olduğu gibi mekanın algılanmasında da bu iki süreçten bahsedilmektedir. Duyumsal süreç mekanın algılanması sırasında, mekan ile ilk kez karşılaştığımızda veya kısa süreli mekansal deneyimler sırasında gerçekleşmekte ve mekansal öğelerden gelen uyarıları ve fizyolojik verileri içermektedir. Mekansal algının ikinci süreci olan zihinsel süreç ise, kişinin mekana dair hatırında kalan bilgiler ile sürekli olarak mekanı yaşamasını içermektedir. Diğer bir ifade ile, geçmiş mekan deneyimlerinin hatırlanmasına yönelik olup daha uzun süreli bir mekansal deneyim gerektirmektedir. Dolayısı ile, mekan kişi tarafından öncelikle duyumsal olarak algılanmakta, daha sonra kişinin mekan içerisinde geçirdiği süreye bağlı olarak zihinsel olarak algılanmaktadır (Urry,1999:259).

Bir çevrenin kullanıcılarının o çevreye ilişkin algılarının tespitinde kullanılan yöntemlerden biri, zihin haritalarıdır. Zihin haritaları (mental maps) ya da bilme-öğrenme haritaları (cognitive maps) insanların kendi mekansal çevreleri hakkındaki bilgi birikimleri, bu bilgilerin hafızada tutulması, yeniden hatırlanması ve gerekiyorsa bilgilerin değiştirilmesini mümkün kılan bilme-öğrenme süreçleri ile kuşatılmış yapılardır (Pocock, 1976: 493-495; Downs&Stea, 1977: 10-14). Zihnimizdeki resimler genellikle arazinin temsili görüntüsü olup, sesler, kokular ve hatta duyguları da içermektedirler. Dolayısı ile mekanlara ilişkin tutumları da yansıtmaktadırlar (Tunçel, 2002: 84; Tümertekin & Özgüç, 2002). Neisser da bu bağlamda, bilişsel haritaların çevrenin sadece edilgin imgeleri olmadığını, aksine dünyayı algısal keşfimizi yönlendiren etkin bilgi arama yapıları olduğunu belirtmektedir (Neisser, 1976: 108-127). Jameson'a göre ise, bilişsel harita, bireysel özne açısından tüm olarak kent yapısının bütünlüğünün durumsal bir temsiliyi mümkün kılmaktadır (Jameson vd., 1994: 112).

Zihin haritası kavramı, ilk kez Tolman tarafından *cognitive mapping* şeklinde 1948 yılında kullanılmıştır. Bilme-öğrenme haritaları da denilen zihin haritalarına ilişkin ilk fikir ve düşünceler Lynch'in 1960 yılında üç Amerikan kentinde (Boston, Jersey City ve Los Angeles) yaptığı çalışmasında yer almaktadır. Lynch'e göre, insanlar günlük yaşamda kentsel manzaraların net fotoğraflarını edinmek için sürekli bir mücadele içinde bulunmaktadır (Sennett, 1999:51; Mack, 2003: 9-10).

Lynch (1960), çevresel imajı (environmental image), *fiziksel dış dünyanın insan zihninde yer alan genelleştirilmiş resmi* olarak tanımlamaktadır. Çevresel imajın (imge) oluşumu, gözleyen ve gözlenen arasında gelişen çift yönlü bir sürece bağlıdır. Gözleyenin neyi gördüğü dış şekle bağlı bulunmakta, fakat onun gördüğünü nasıl yorumladığı ve düzenlediği ile dikkatini yönlendirmesi neyi gördüğünü etkilemektedir. Lynch'e göre, çevresel imajın üç bileşeni bulunmaktadır. Bunlar kimlik, yapı ve anlamdır. Kimlik, birey-çevre

etkileşimi neticesinde çevrenin özgün ve belirgin karakterini oluşturan niteliklerin farkında olunması ile belirlenirken; yapı, herhangi bir nesnenin diğer nesneye veya gözlemciye göre konumunu ifade etmektedir. Anlam ise, çevrenin sunduğu sözsüz mesajların bireyin duygusal algısı ile kavranması neticesinde belirlenen özelliklerden oluşmaktadır (Lynch, 1960: 8).

Lynch görsel gerçekler ile imajları karşılaştırarak hangi şekillerin güçlü imaja neden olduklarını tespit etmek sureti ile, kentsel tasarım için bazı ilkeler ortaya koymuştur. Lynch'e göre, görsel kalite kentsel görünümün *açıklığı* veya *okunaklılığına* bağlıdır. Okunaklılık, gözlemci üzerinde yüksek imaj etkisi uyandıran bir nesnenin sahip olduğu şekil, renk ve düzen gibi nitelikleridir ve yaşanılan çevreyi kentin getirdiği boyut, zaman ve karmaşıklık ölçütünde ele alırken özel bir önem taşımaktadır. Bunu anlayabilmek için, kenti salt kendi başına bir oluşum olarak görmemeli, içinde yaşayanların onu nasıl *algıladığına* bakılmalıdır (Lynch, 1960:8-10). Lynch 'e göre önemli olan, *halk imgeleri* (public image)'nin yani, bir kentte oturanların çoğunluğunun zihninde taşıdığı ortak imgelerin saptanmasıdır.

Lynch'e göre kentsel imgenin beş elemanı bulunmaktadır. Bunlar, yollar, sınırlar, bölgeler, odaklar ve nirengi noktalarıdır. Yollar (paths), bir gözlemcinin alıştığı ya da potansiyel olarak kullandığı kanallardır. Sınırlar (edges), gözlemci tarafından yol olarak kullanılmayan doğrusal elemanlardır. Bunlar, iki bölüm arasında sürekliliği kıran sahil, demiryolu veya sur gibi elemanlardır. Bölgeler (districts), karakteristik olarak ortak özelliklere sahip alanlardır. Odak noktaları (nodes), birleşme noktaları, seyahatteki duraklama yerleri ve yolların kesişim noktalarıdır. Nirengi noktaları (landmarks) ise, fiziksel olarak kolaylıkla fark edilebilen ve kentsel alanın tümünde algılanabilen dışsal elemanlardır. Bunlar, bina, işaret, mağaza, kule, kubbe, kapı tokmağı, ağaç ya da dağ gibi basitçe tanımlanabilen fiziksel nesnelere (Lynch, 1960: 47-48).

Literatürde Lynch'in kentsel imge elemanlarını ve zihin haritalarını kullanarak yapılan pek çok çalışma bulunmaktadır. Francescato & Mebane'nin (1973) Roma ve Milano şehirlerinde yapmış oldukları çalışmada cinsiyet, yerliler, yerli olmayanlar, yaş ve sınıf gibi faktörler dikkate alınarak kentsel imge analiz edilmeye çalışılmıştır (Knox, 1994: 277-279; Cadwallader, 1996: 181-187; Carter, 1995: 311-312). Zmudzinska & Nowak (2003) kentte yaşanan deneyime bağlı olarak ortaya çıkan kent algısını analiz etmeye çalışmışlardır.

Tunçel (2002) taslak haritaları esas alarak öğrencilerin İslam dünyası algısını analiz etmiştir. Türkoğlu (2002) İstanbul örneğinde kentte en az beş yıl oturan kişiler ile kentsel imge elemanlarının tespit edilmesine yönelik bir çalışma, Aliağaoğlu (2007) öğrencilerin Balıkesir şehrini nasıl algıladıklarına yönelik bir çalışma yapmıştır. Yine Tunçel (2008) Elazığ şehrinin alışveriş için çok yoğun kullanılan önemli bir caddesinin şehirde yaşayanlar tarafından nasıl algılandığını belirlemeye çalışmıştır. Ülkeryıldız vd. (2009) Urla örneğinde

kentsel dokuya yabancı bir grup öğrencinin çevresel algılarını tespit etmeye yönelik bir çalışma yapmışlardır.

Bu çalışmanın amacı da, Bursa kent imgesinde Lynch'in imge elemanları sıralamasının (yollar, nirengi noktaları, odaklar, bölgeler, sınırlar) geçerli olup olmadığını ve kentsel imgenin hangi stilde ortaya çıktığını araştırmaktır. Çalışmada diğer araştırmalardan farklı olarak kent merkezinden belirli bir uzaklıkta çalışmakta olan bir grubun kent merkezine yönelik algı farklılıkları incelenmiştir.

II. Metod ve Yöntem

Çalışmada bir kamu üniversitesinin değişik birimlerinde idari personel olarak çalışan otuz kişinin Bursa kent merkezine ilişkin algıları Lynch'in kentsel imge elemanları temel alınarak ve zihin haritaları yardımı ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bursa, 2007 yılı nüfus sayımı resmi kesin sonuçlarına göre Türkiye'nin 4. büyük kentidir. Asya ile Avrupa, Doğu ile Batı uygarlığı arasında köprü görevi gören bir coğrafyada konumlanan Bursa, önemli geçiş yollarında (ipek yolu) bir ticaret kenti, Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olması sebebiyle tarihi bir kent, Türkiye'nin otomotiv ve tekstil sanayinin merkezi olması nedeniyle endüstri kenti, 20 km. uzaklıktaki sahilleri ve kış sporlarıyla bir turizm kenti, verimli topraklarıyla bir tarım kenti, kültürel avantajlarıyla bir sanat kenti olarak tarihin her döneminde ilgi odağı olarak hızla kentleşen, kalkınan kentlerimizin arasında yer almıştır.

Bursa, göçlerle kurulmuş bir kenttir. Bursa'ya tarihi süreç içinde çok çeşitli göç akımları olmuştur. Bu göçler sırasında çok çeşitli yerlerden, çok çeşitli ulus ve topluluklar yerleşmiştir. Örneğin, 1950'lerin başlarından itibaren, başta Bulgaristan olmak üzere Balkanlardan göç etmek zorunda bırakılan Türklerin en fazla tercih ettikleri il Bursa olmuştur.

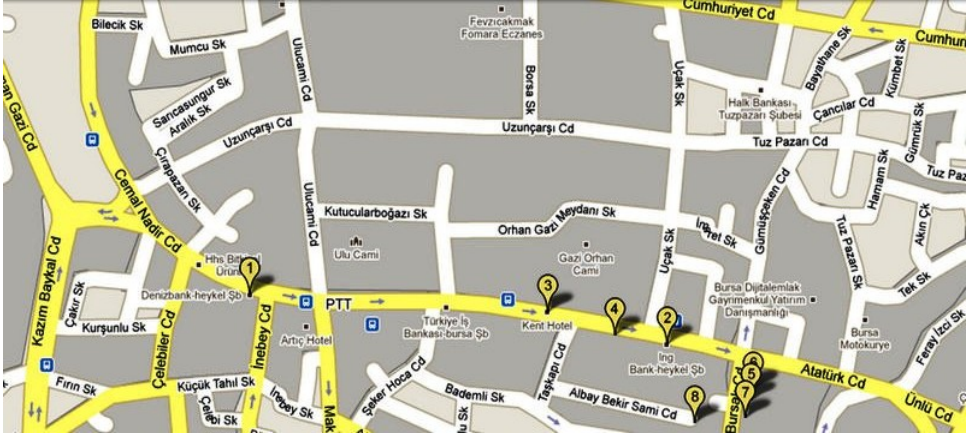
Çalışmaya konu olan veriler 2009 yılının Nisan ve Mayıs aylarında araştırmacı tarafından hazırlanan bir görüşme formu yardımı ile gerçekleştirilen ve yaklaşık 45 dakika süren *derinlemesine görüşmeler* ile toplanmıştır.

Derinlemesine görüşme, görüşme sırasında gösterilen kişisel tepkiler, hissedilen özel duygular ve belirli bir uyarının oluşturduğu zihinsel çağrışımlar vb.'nin kesin detaylarının elde edilebileceği kabulüne dayanır. Buradaki amaç, ortak ve genel nitelikteki belirgin bir durumun kişiler üzerindeki etkilerini derinlemesine bir biçimde incelemektir. Bu görüşme tekniği daha çok toplumsal (sosyal) psikoloji alanında yaygın olarak kullanılmaktadır (Çakır, 2006: 203-204).

Görüşme üç bölümden oluşmuştur. Çalışmada kamu üniversitesinin araştırma alanı olarak alınmasının nedeni, üniversitenin kentten 22 km uzaklıkta olması ve çalışanların ikamet ettikleri yerden üniversiteye gelebilmeleri için servis aracı kullanmalarındadır. Bu nedenle, birinci bölümde, katılımcıların fiziksel olarak ana hatları ile Bursa'yı tasvir etmeleri istenmiş, ev-işyeri arası yolculuklarının süresi, bu yolculuk esnasında geçtikleri yollar, gördükleri

oluşumlar, işittikleri sesler ve duydukları kokular sorulmuştur. Ayrıca kent merkezinde yer alan ve kendileri için önemli olan oluşumları belirtmeleri istenmiştir. Görüşmenin ikinci bölümünde, katılımcılara Bursa ile ilgili fotoğraflar gösterilerek, bu fotoğrafları Bursa haritası üzerinde yerleştirmeleri istenmiştir. Görüşmenin son bölümünde ise, katılımcılara A4 boyutunda boş bir kağıt verilerek, herhangi bir kişiden yardım almadan hatırladıkları kadarı ile *Çakırhamam önünden Setbaşı'na* doğru Bursa kent merkezini gözönüne getirerek bu bölgeye ait taslak haritanın çizilmesi istenmiştir. Şekil 1'de Bursa haritasında *Çakırhamam-Setbaşı* hattının görünümü yer almaktadır.

Şekil 1. Bursa Haritasında Çakırhamam-Setbaşı Hattının Görünümü

III. BULGULAR

Çalışmaya katılanların 22'si kadın 8'i erkektir. Katılımcıların yaş aralığı 23-58 arasında değişmektedir. 6'sı Bulgaristan'dan, 10'u diğer şehirlerden olmak üzere, toplamda 16'sı göçmen 14'ü Bursa doğumludur. Katılımcıların Bursa'da yaşama süresi 12-46 yıl arasında değişmektedir. 10'u Osmangazi, 10'u Yıldırım ve 10'u Nilüfer merkez ilçesinde ikamet etmektedir.

Katılımcıların fiziksel olarak ana hatları ile Bursa'yı tasvir etmelerinin istendiği bölüm olan birinci bölümde, katılımcıların 19'u Bursa'yı ana hatları ile doğru tasvir edebilmiştir. Ev-işyeri arası yolculuklarının süresi 15-45 dk arasında değişmekte olup, bu yolculuk esnasında geçilen yollar İzmir yolu, Ankara yolu ve Mudanya yolu olarak ifade edilmiştir. Gördükleri oluşumlar arasında İzmir yolu üzerinde en fazla *Paşa Çiftliği* ve *Carrefour*'u, Ankara yolu üzerinde en fazla *Hal* ve Mudanya yolu üzerinde de en fazla *Organize Sanayi Bölgesi'ni* belirtmişlerdir. Katılımcıların ev-işyeri yolculukları süresince işittikleri sesler arasında en fazla araç sesleri ve duydukları kokular arasında da en fazla egzoz dumanı yer almaktadır. Katılımcılara kent merkezinde yer alan ve kendileri için önemli olan oluşumlar sorulduğunda ise, *Tophane*, *Ulucami*,

Kozahan, Kapalıçarşı, Heykel Anıtı, Ptt, Belediye Binası, Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu ve Sönmez İş Sarayı 'nı belirtmişlerdir.

Katılımcılara Bursa ile ilgili fotoğrafların gösterilerek, bu fotoğrafları Bursa haritası üzerinde yerleştirmelerinin istendiği ikinci bölümde, kent merkezinde ikamet eden ve Bursa'da doğmuş büyümüş katılımcıların fotoğrafları Bursa haritası üzerinde doğru yerleştirdikleri görülmüştür.

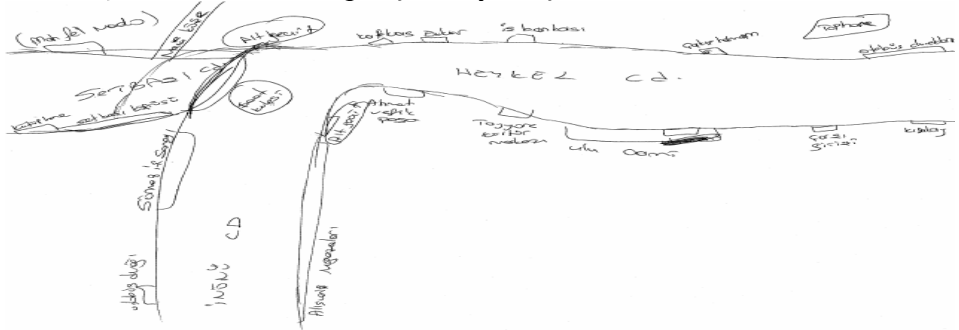
Çalışmanın son bölümü olan üçüncü bölümde katılımcılardan herhangi bir kişiden yardım almaksızın hatırladıkları kadarı ile *Çakırhamam önünden Setbaşına* doğru Bursa kent merkezinin taslak haritasını çizmeleri istenmiştir. Çizimler incelendiğinde, Bursa kent merkezinin üç temel nirengi noktası olan *Ulucami, Heykel Anıtı ve Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu* 'nun, sırası ile çizimlerin 30'unda, 27'sinde ve 19'unda yer aldığı görülmüştür.

Şekil 2'de çalışmaya katılan Bulgaristan göçmeni katılımcının *Çakırhamam önünden Setbaşına* doğru taslak haritası, Şekil 3'de çalışmaya katılan Bursa'da doğmuş ve büyümüş katılımcının taslak haritası ve Şekil 4'de de Balıkesir doğumlu ve 32 yıldır Bursa'da yaşayan katılımcının taslak haritası yer almaktadır.

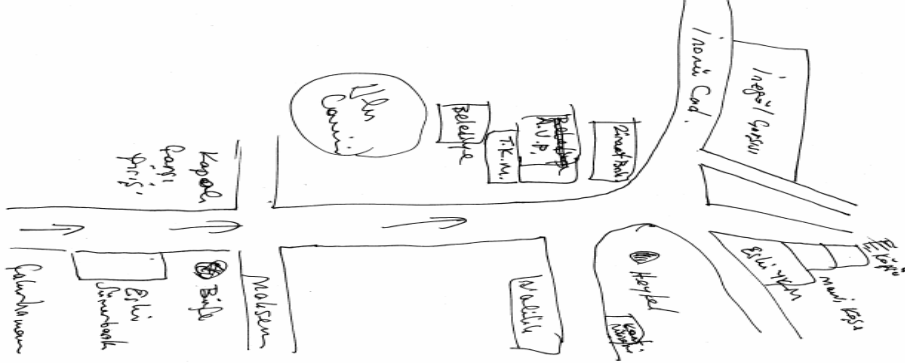
Şekil 2. Bulgaristan göçmeni katılımcının taslak haritası

Şekil 3. Bursa'da doğmuş ve büyümüş katılımcının taslak haritası

Şekil 4. Balıkesir doğumlu ve 32 yıldır Bursa'da yaşayan katılımcının taslak haritası

Çizilen bu üç taslak harita incelendiğinde, Bulgaristan göçmeni katılımcının kentin yaklaşık 30 km. dışında bulunan *Göçmen Konutları* bölgesinde yaşamakta olması nedeni ile, kent merkezine yönelik taslak haritası sınırlı sayıda elemandan oluşmuştur (Şekil 2). Bursa'da doğmuş ve büyümüş katılımcı (Şekil 3) ile Balıkesir doğumlu ve 32 yıldır Bursa'da yaşayan katılımcının (Şekil 4) ise, sırası ile *Osmangazi* ve *Yıldırım* merkez ilçelerinde yaşamakta olması nedeni ile, kent merkezine yakınlıkları ölçüsünde taslak haritalarındaki eleman sayısının daha fazla olduğu görülmüştür.

Çizilen tüm taslak haritalar incelendiğinde ise, kişilerin kenti algılamalarında farklılıklar olduğu, ilk olarak nirengi noktalarının hatırlandığı, eylem ile nirengi noktalarının yakından ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna ilave olarak, katılımcıların kimlik özelliklerine bakıldığında, yaşam süresi arttıkça ve doğduğu yer ise taslak haritalar daha belirgin çizilmiş olup, taslak haritaların *mekansal stilden* (spatial style) çok, *sıralı veya ardışık stilde* (sequential style) çizildiği görülmüştür.

IV. Tartışma ve Sonuç

Çalışmada kent merkezindeki nirengi noktalarının çok güçlü algılandığı görülmüştür. Katılımcıların kimlik özelliklerine bakıldığında, yaşam süresi arttıkça, yaşam alanı yakın ise, doğduğu yer ise ve o çevreyi çok kullanıyor ise taslak haritalar daha belirgin çizilmiştir. Ayrıca alanı iyi biliyor ise, fotoğrafları doğru yerleştirdiği ve taslak harita çiziminin sözlü görüşme ile tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Lynch'in beş imge elemanı içinde yollar ve nirengi noktalarının diğerlerine göre hakim bir özelliği söz konusudur. Bu çalışmada taslak haritalardan elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, nirengi noktaları, odaklar, yollar, bölgeler, sınırlar şeklinde bir sıralama ortaya çıkmış olup, nirengi noktaları ve odakların yüksek düzeyde algılandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tunçel (2008) de, Elazığ örneğinde memurların taslak haritalarında nirengi noktalarından başladıklarını ve resmi nitelikli yerleri daha rahat hatırladıklarını belirtmiştir. Türkoğlu'nun (2002) çalışmasındaki bulgulara benzer şekilde bu çalışmada da kent merkezindeki unsurların daha yüksek düzeyde algılandığı görülmüştür. Bu durum, Heykel meydanının geçiş mekanı ve buluşma meydanı olma vasfının yanında, tarihi mekanlara yakınlığı ölçüsünde imgesel açıdan önem kazandığını göstermiştir.

Çalışmada çizilen taslak haritaların mekansal stilden (spatial style) çok, sıralı veya ardışık stilde (sequential style) çizildiği görülmüştür. Aliağaoğlu (2007) ve Ülkeryıldız vd. (2009) de benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Ancak bu durum Lynch'in tespitlerine ters düşmektedir. Lynch kenti az bilen kişinin zihin haritasını oluştururken, kentin genel özelliklerine, topografik unsurlarına, bölgelerine dikkat edeceğini, daha sonra yolların önem kazanacağına, kenti çok iyi bilen kişilerin ise, bölge ve yollardan çok nirengi noktalarına önem vereceğini ifade etmiştir. Bu çalışmada hem kentin yerlilerinin hem de göçmenlerin öncelikli olarak nirengi noktalarını vurgulaması, çalışmanın gerçekleştirildiği alanın tarihi özellikleri ile ön plana çıkan yapıları içermesi ile açıklanabilir.

KAYNAKÇA

- Aliağaoğlu A., (2007), "Davranışsal Coğrafyaya Bir Örnek: Öğrenci Merkezli Balıkesir Şehir İmajı", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:17, Sayı: 1, s. 17-44.
- Cadwallader M., (1996), Urban Geography: An Analytical Approach, New Jersey: Prentice Hall.
- Carter H., (1995), The Study of Urban Geography, Fourth Ed., New York: John Wiley.
- Çakır S., (2006), Toplumsal Bilimlerde Yeni Yöntem Anlayışı ve Temel Yaklaşımlar, Isparta, Fakülte Kitabevi.
- Downs R. M., Stea D. (Ed.), (1977), Maps in Mind: Reflexions on Cognitive Mapping, New York: Harper & Row Publishers.
- Jameson F., Lyotard J. F., Habermas J., (1994), Postmodernizm, 2. Baskı, Hazırlayan: Necmi Zeka, (Türkçesi: Naliş G., Sabuncuoğlu D., Erksan D.), İstanbul: Kıyı Yayınları.
- Knox. P. L., (1994), Urbanization: An Introduction to Urban Geography, New Jersey: Prentice Hall.
- Lang J., (1987), Creating Architectural Theory, The Role of Behavioral Sciences in Environmental Design, New York: Van Nostrand Reinhold.
- Lynch K., (1960), The Image of the City, Cambridge: MIT Press.
- Mack J., (2003), "Ice Skating and Island Hopping: Refugees, Integration and Access in a Segregated City", Working Paper, 20, 1-36.
- Neisser U., (1976), Cognition and Reality: Principles and Implications of Cognitive Psychology, San Francisco: W. H. Freeman.
- Pocock D. C. D., (1976), "Some Characteristics of Mental Maps: An Empirical Study", Transactions of the Institute of British Geographers, New Series, Vol. 1, No. 4, 493-512.
- Sennett R., (1999), Gözün Vicdanı-Kentin Tasarımı ve Toplumsal Yaşam, (İng. çev.: Süha Sertaboğlu-Can Kurultay), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tunçel H., (2002), "Türk Öğrencilerin Zihin Haritalarında İslam Ülkeleri", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 2, s. 83-103.
- Tunçel H., (2008), "Kentsel Mekanın Algılanması: Elazığ Örneği", Ankara Üniversitesi V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu, Ankara.

- Tümertekin E., Özgüç N., (2002), *Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür ve Mekan*, İstanbul, Çantay Kitabevi.
- Türkoğlu H. G., (2002), “Kentsel İmge: İstanbul’dan Bulgular”, *İTÜ Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 57-64.
- Urry J., (1999), *Mekanları Tüketmek*, (Çeviren: Rahmi G. Ögdül), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ülkeryıldız E., Arsan Z. D., Akış T., (2009), “Öğrenci Zihin Haritalarında Kente İlişkin Deneyimle Değişen Çevre Algısı”, *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 1, s.72-82.
- Zmudzinska-Nowak, M., (2003), “Searching For Legible City Form: Kevin Lynch’s Theory in Contemporary Perspective”, *Journal of Urban Technology*, Cilt: 10, Sayı: 3, s. 19-39.

